

De la „Trenul blindat” la „Orologiul Kremlinului”

În stagiunea trecută Teatrul de Artă a prezentat într-o nouă redactare literară și într-o montare scenică innoită, piesa lui N. Pogodin *Orologiul Kremlinului*. Acest spectacol a jucat fără îndoială un rol însemnat pentru întreaga activitate a M.H.A.T.-ului, el a dezvăluit cu limpezime acele principii după care se conduce teatrul în alegerea și montarea pieselor sovietice, oricare ar fi temele dezbătute în ele.

Cu aproape 30 de ani în urmă, în 1927, teatrul a cheltuit un efort creator asemănător celui de acum și a reputat un succes la fel de răsunător, montînd *Trenul blindat 14-69* al lui Vsevolod Ivanov, piesă care pe drept cuvînt a dobîndit o importanță istorică nu numai în ceea ce privește viața M.H.A.T.-ului, ci și pentru întreaga dezvoltare a teatrului sovietic.

Despre munca desfășurată pentru montarea *Trenului blindat* al lui Vsevolod Ivanov, de care se leagă primul mare succes al teatrului cu o lucrare a dramaturgiei sovietice, s-au scris multe.

Este știut că piesa s-a născut în interiorul teatrului, rod al unei munci strînse și al colaborării dintre teatru și autor. N-am să evoc acum toate etapele muncii noastre pentru desăvîrșirea piesei și realizarea spectacolului. Vreau însă să mă opresc asupra unei singure probleme și anume felul cum a reușit piesa lui Vs. Ivanov să cucerească întregul colectiv al teatrului.

Dramaturgia ajută teatrul atunci cînd îi pune la îndemînă un material de viață necunoscut încă, silindu-l pe actor și regizor să-și lărgească orizontul și cunoștințele. Vsevolod Ivanov dispunea de un bogat material dramatic, imperfect însă din punct de vedere al realizării sale. Teatrul l-a ajutat pe autor, insuficient de

* Articol scris pentru revista „Teatrul”

Scenă din „Orologiul Kremlinului“

a adevărului istoric cu un bogat filon poetic ne-a captivat atunci pe noi, cei de la Teatrul de Artă.

Nici nu e de mirare că spectacolul a fost pregătit într-un termen foarte scurt. Teatrul voia să pună în scenă spectacolul cât mai repede, nu din considerente legate de repertoriu, ci datorită unui sincer impuls izvorit în timpul procesului de muncă creatoare. Iată de ce V. I. Kacealov a dăruit atâtea eforturi și atîta trudă realizării acestui spectacol.

Creator al multor eroi de tragedie, Kacealov a jucat pentru prima oară în acest spectacol un om din popor. După o studiere minuțioasă a materialului, el a răscolit izvoarele istorice, căutînd să descopere caracteristicile limbajului siberian al lui Verșinin, vorbirea lui cîntată și rotunjimea mișcărilor.

Hmeliov l-a jucat pe Peklevanov, accentuînd într-un fel notele satirice ale rolului, în dorința de a evita șablonul scenic de prezentare a bolșevicilor, foarte uzitat pe vremea aceea și datorită căruia ei apăreau întotdeauna pe scenă purtînd scurtă de piele. El a reliefat umanismul și simplitatea personajului. De altfel, Hmeliov considera că Peklevanov reflecta într-un fel ceva din chipul lui Lenin.

Conducătorul spectacolului, Stanislavski, și regizorul Sudakov au depus toate eforturile creatoare pentru ca flacăra poetică să nu se stingă în nici una din scenele spectacolului.

Trenul blindat n-a rămas un caz izolat în viața M.H.A.T.-ului. În acea epocă, el a simbolizat trainica legătură pe cale de a se naște între teatru și tinăra dramaturgie sovietică.

Odată cu scurgerea anilor, această legătură a devenit tot mai puternică, tot mai strînsă. Cadre mereu noi de dramaturgi și scriitori se adresau teatrului, acesta căutînd cu înfrigurare să găsească printre ei pe acei artiști în stare să ridice în fața lui mereu noi și atrăgătoare probleme. Și cu cît înțelegeau mai adînc acești dramaturgi sensul ideologic al evenimentelor pe care le trăia țara, cu cît era mai puternică individualitatea lor creatoare, cu atît era mai fericit teatrul să lucreze

familiarizat pe atunci cu legile textului dramatic, să desăvîrșească diverse scene ale piesei și să obțină o maximă expresivitate dramatică.

Teatrul a putut cunoaște viața partizanilor siberieni numai datorită minunatei descrieri a lui Vsevolod Ivanov, care a trăit din plin această viață, relatînd-o apoi în povestirile sale.

Materialul prezentat de Ivanov nu se limita la o expunere protocolară a unor fapte istorice. Autorul, respectînd adevărul istoric, a dezvăluit esența politică și socială a fenomenelor, ca și bogatul lor conținut poetic.

În timpul repetițiilor, actorii au fost captivați de puterea înțelepciunii lui Verșinin, de inteligența concentrată și agerimea politică a lui Peklevanov.

Relatînd soarta unui singur detașament de partizani, Ivanov ne-a dezvăluit soarta întregii revoluții socialiste și tocmai această contopire a ogîndirii politice

cu ei. Teatrul va purta veșnică recunoștință și lui Afinoghenov pentru *Frica* lui, și lui Korneiciuk pentru al lui *Platon Krecet*, și lui Leonov pentru *Caleașca de aur*, la care lucrează astăzi cu pasiune colectivul nostru. Multe lucrări valoroase au dat teatrului și K. Simonov, A. Kron și alții. Teatrul a crescut odată cu dramaturgia și indistructibila legătură dintre arta teatrală și dramaturgie a fost deosebit de rodnică pentru el.

Cînd mă gîndesc la repertoriul teatrului nostru, de la *Trenul blindat* la ultimul lui spectacol: cu *Orologiul Kremlinului*, îmi dau seama că teatrul a cucerit adevăratele sale victorii numai atunci cînd gîndirea politică pătrunzătoare se imbină cu cunoașterea adevărului vieții și cu expresivitatea poetică.

Încă la prima formă redacțională a *Orologiului Kremlinului*, Nemirovici-Dancenko a vut să ridice spectacolul pînă la nivelul unei generalizări poetice. El a știut foarte bine că drumul de creare a unui spectacol poetic trece printr-o profundă cunoaștere a vieții, că numai prin adîncă și filozofica înțelegere a faptelor se poate atinge pe scenă adevărata poezie.

În a doua sa formă redacțională, piesa oferea un material literar și mai bogat din punctul de vedere al sensului poetic.

Cred că, după Șciukin, pe scena sovietică n-a existat un interpret al lui Lenin care să fie la nivelul lui Smirnov. Pe actor nu l-a preocupat realizarea unei asemănări fotografice în interpretarea sa — deși se înțelege de la sine că s-a străduit să redea, în măsura posibilităților sale, cu cit mai multă exactitate, chipul, intonația vocii și mișcărilor lui Lenin. Toate acestea îi erau însă necesare lui Smirnov numai pentru a reda într-o măsură cit mai completă frumusețea personalității lui Lenin, visurile sale îndrăznețe, optimismul său nezdrcinat, cunoașterea profundă a vieții și forța lui organizatorică. În interpretarea lui Smirnov, Lenin ne apare ca un om plin de optimism, cu ochii ațintiți în viitor și îl crezi a fi cel adevărat, nu numai fiindcă actorul îi seamănă lui Lenin, dar și pentru că el a surprins și a redat simburile lăuntrice al marelui om.

Prin întreaga sa compoziție, spectacolul redă atmosfera poetică a acelor ani

Vs. Ivanov și V. I. Kacealov (în rolul lui Verșinin) într-o pauză a spectacolului „Trenul blindat 14-69.”

de mari hotărâri și lupte eroice, respectind în același timp o riguroasă exactitate istorică în expunerea faptelor.

Dar Lenin, așa cum îl interpretează Smirnov, impunea și un adversar pe măsura lui, un om pe care să merite să-l cîștige de partea sa. De aceea, cu cît Zabelin va fi mai interesant și mai original, cu atît mai desăvîrșit ne va apărea Lenin.

Livanov joacă un Zabelin plin de temperament, care crede în munca lui, dar care se înșală amarnic în ce privește oamenii. Soarta lui Zabelin oglindește soarta multor intelectuali care mai tîrziu s-au alăturat din toată inima puterii sovietice.

Drumul Teatrului de Artă de la *Trenul blindat* la *Orologiul Kremlinului* este jalonat de numeroase reușite în domeniul dramaturgiei sovietice. S-a întimplat însă ca teatrul să monteze uneori și piese care nu meritau să apară pe scena lui.

M-am referit, pînă aici, în special la *Orologiul Kremlinului* și *Trenul blindat*, pentru că aceste două spectacole reflectă cel mai viu totalitatea acelor condiții care, la timpul lor, au ajutat teatrului să obțină mari succese cu *Frica* de Afinoghenov, cu *Liubov Iarovaia*, cu *Platon Krecet*, cu *Oamenii ruși* și altele.

Teatrul și autorul se ajută reciproc. Ar fi zadarnic și fără sens să-l opui pe unul celuilalt. Numai prin alianța lor, uneori punctată de multe neînțelegeri și amărăciuni reciproce, se poate ajunge la un spectacol de adînc conținut, de mare adevăr psihologic și de adevărată poezie.